

De Sint-Denijsbode

dhammavedin@gmail.com
dhammavedin.be

Het Dharmaleven (het pad) en het doel ervan (Nirvana)

(Naar de inleiding en het eerste hoofdstuk van *A Survey of Buddhism*, door Sangharakshita, 9de editie Windhorse p. 25-28: het Pad p. 28-29: Nirvana) p. 90, Onuitsprekelijk Nirvana

Inhoud

Het Dharmaleven (het pad) en het doel ervan (Nirvana)	1
Inhoud	1
Schema: het pad	2
Zorgvuldig in kaart gebrachte stappen	2
Verschillende stijlen en methodes	2
Eén doel, één basisstructuur	2
Ethiek	2
Samadhi of meditatie	2
Wijsheid (prajna)	3
Schema: Nirvana	3
Onuitsprekbaar maar toch met vele namen	3
Geen negatieve staat, niet alleen 'afwezigheid van'	3
Teksten	4
Het Pad (9. The Spiritual Life, p. 25-28)	4
10. Nirvana (p. 28-29)	6
Ineffable Nirvana (p. 90)	7
Onuitsprekelijk Nirvana (p. 90)	7

Zorgvuldig in kaart gebrachte stappen

Het spirituele pad verloopt in stappen. De boeddhistische traditie heeft deze opeenvolgende stappen en fasen zorgvuldig in kaart gebracht op basis van de ervaring van de Boeddha.

Verschillende stijlen en methodes

De onderdelen van het pad worden in diverse volgorden en vanuit verschillende standpunten voorgesteld en gerangschikt.

- Edel Achtvoudig Pad
- Tien Perfecties en Tien Stadia
- Zeven stadia van zuivering
- Dertien verblijven
- Tweeënvijftige yana's

Eén doel, één basisstructuur

Achter al deze formuleringen zit dezelfde *architectuur*: stap voor stap, van brug naar brug, trainen van

- Ethiek (sila)
- Meditatie (samadhi)
- Wijsheid (prajna)

Ethiek

Goed gedrag is een uiting van een positieve instelling van de geest.

- In de Hinayana ligt de nadruk op het achterlaten van dorst, haat en onwetendheid.
- In de Mahayana en Vajrayana ligt meer nadruk op Maitri (liefde) en Karuna (mededogen). Handelen op basis van altruïsme bevordert het ontstaan van *samadhi*.

Samadhi of meditatie¹

Training van concentratie en hogere bewustzijnsstaten.

'Boeddhistische filosofische waarheid onderzoeken en deze transformeren van abstracte waarneming in een concreet innerlijk besef, waardoor bevrijding van verdriet en verkeerde opvattingen, belichaming van nirvana en de functies van verlossing allemaal worden bereikt.'²

Er zijn ontelbare oefeningen

- Hinayana: lichaamsgewaarzijn en metta
- Mahayana: daarbovenop: leegheid ervaren
- Vajrayana: ook mantra's, visualisatie van Boeddha's en Bodhisattva's (= lichaamsenergieën manipuleren om hun transcendente tegenhangers op te wekken.

Alle oefeningen leiden naar zuivering.

¹ Meditatie in ruime zin: een oefening doen, bijvoorbeeld de Metta Bhavana; In engere zin, zoals in deze context beschreven.

² Door Sangharakshita geciteerde woorden van Mr. Chen, één van zijn leraren in Kalimpong.

Wijsheid (prajna)

Wijsheid verwerven gebeurt in drie stappen:

- 'Horen' (= leren via luisteren, lezen...)
- Kritisch denken
- Meditatie (ook *contemplatie* genoemd niet meer *nadenken* over bijvoorbeeld *er is lijden*, maar er vol overgave en vertrouwen mee zitten.)

Echte Wijsheid ontstaat in deze derde fase.

Wijsheid = een rechtstreeks, niet-conceptueel bevatten van de transcendentale werkelijkheid.

- In de Hinayana: de dingen uitsluitend zien als *dharmas*'s (ultieme elementen van het bestaan). --> Arahantschap
- De Mahayana ziet de *dharmas*'s zelf als *sunyata* (leeg). --> Boeddhaschap

Voor beide stromingen is dit het doorbreken van het net van de waan.

De diverse systemen van beoefening (Sarvastivada, the Sautrantika, the Yogacara or Vijnanavada, and the Madhyamaka) zijn geen concurrerende denkwijzen die zichzelf juist en de andere vals noemen.

Het zijn verstandelijke formuleringen van opeenvolgende stappen waarbij telkens de formuleringen van de vorige stap aan diggelen worden geslagen. Zo kan de beoefenaar stap voor stap een minder beperkte ervaring van de werkelijkheid krijgen.

Schema Nirvana

Onuitspreekbaar maar toch met vele namen

(Naast Ontwaken, Verlichting...) is de meest gangbare naam Nirvana, 'uitdoven'

- van het vuur van dorst, haat en onwetendheid;
- dus een staat zonder dorst naar zintuiglijke ervaring, naar bestaan en naar niet-bestaan

Geen negatieve staat, niet alleen 'afwezigheid van'

(Om deze alinea helder te krijgen heb ik ook het hoofdstuk *Onuitsprekelijk Nirvana* (p. 90) geraadpleegd.)

Onuitsprekelijk Nirvana (p. 90)³

Er bestaat zo'n stadium waar aarde noch water noch vuur noch wind is,

Niet:

- oneindigheid van de ruimte;
- de oneindigheid van bewustzijn;
- het niets;
- het stadium van noch bewustzijn noch niet-bewustzijn;
- noch deze wereld, noch de andere wereld
- zon en maan.

Daar, monniken, ik zeg dat er geen komen of gaan, noch blijven, noch voorbijgaan, noch opstaan. Zonder steun of voortgaan of basis is het. Dit is inderdaad het einde van pijn.

³ Zie het fragment van de soetraen de commentaar van Sangharakshita met Nederlandse vertaling in de sectie 'Teksten' hieronder.

[...]

Maar omdat er een ongeborene is, een ongeborene, een ongemaakte, een niet-samengestelde, daarom is er een ontsnapping aan de geboren, de geworden, de gemaakte, de samengestelde.

Sangharakshita:

Nirvana is een conceptueel negatieve toestand: er kan geen eigenschap aan worden toegeschreven.

Is positief want de enige mogelijkheid tot bevrijding en het definitieve doel van het religieuze leven.

Onderzoekers hebben ten onrechte Nirvana benoemd als een *metafysisch en psychologisch nulpunt*, waarin het individu verdwijnt.

Wat is afwezig?

Wat verdwijnt is **de foutieve aanname dat er een individu zou bestaan los van de psychische en fysieke processen waaruit het bestaat.**

Tallose positieve beschrijvingen (**wegwijzers**) in de geschriften

Deze moeten we niet lezen als definities maar als logische, conceptuele wegwijzers naar een verworvenheid ver voorbij logica en concepten.

Psychologisch is Nirvana een staat van absolute verlichting, opperste gelukzaligheid, oneindige liefde en mededogen, onwankelbare sereniteit en onbeperkte spirituele vrijheid.

Ontologisch⁴ gezien is het voor de

- Hinayana de eeuwige, onveranderlijke, buiten-mentale spirituele entiteit die totaal niet verbonden is met het kosmische proces;
- Mahayana de Absolute Werkelijkheid die alle tegenstellingen overstijgt, inclusief die tussen zichzelf en de samsara. Als het allerhoogste object van het spirituele bewustzijn, of dharmakaya, is het de belichaming van Grote Wijsheid en Groot Mededogen en omvat het alle mogelijke deugden en perfecties. Het is het Oneindige Licht (Amitabha) dat niet buiten levende wezens schijnt, maar binnenin, en het grenzeloze leven (Amitayus) dat niets te maken heeft met persoonlijke onsterfelijkheid.

Teksten

Het Pad (9. The Spiritual Life, p. 25-28)

While the experience of Enlightenment is instantaneous, the approach to it is always gradual. In Buddhism, therefore, the spiritual life consists essentially in the following of a path, the successive steps and stages of which have been carefully mapped out by tradition in accordance with the spiritual experience of the Buddha and his disciples, both immediate and remote. As

⁴ De ontologie (van het Grieks *ὄν* = zijnde en *λόγος* = woord, leer) of zijnsleer is onderdeel van de metafysica, de filosofische tak die het wezen onderzoekt dat achter de waargenomen werkelijkheid schuilgaat. De ontologie onderzoekt en beschrijft de eigenschappen, of breder: het zijn van het geheel van dingen, "entiteiten" of zijnden, waarvan aangenomen wordt dat ze bestaan of beter: zijn. De klassieke ontologie probeert, op grond van hun eigenschappen, de entiteiten vervolgens in te delen in fundamentele categorieën. Daarom wordt de ontologie soms ook wel 'categoriëtheorie' genoemd. (Wikipedia)

temperaments and methods of practice differ, this path can be formulated in various ways and the number and order of its constituent factors determined and described from various points of view. Thus it comes about that we have not only the Aryan Eightfold Path and the Path of the Ten Perfections and Ten Stages — two of the best-known formulations — but also the Path as consisting of seven stages of purification, thirteen 'abodes' (viharas), fifty-two yanās, and so on, the list being practically interminable. What we may call the architectonic of the Path, however, does not vary, just as the different types of bridges, built in accordance with the same principles of mechanics and for the same purpose, reveal the same basic structure. This architectonic is most clearly exhibited in the formula of the Three Trainings (trisikṣā), namely Morality (sīla), Meditation (samādhi), and Wisdom (prajñā), which according to one tradition was the recurrent theme of the discourses delivered by the Buddha during his last tour, and concerning which he is represented as declaring, 'Great becomes the fruit, great the advantage of samādhi, when it is set round with sīla. Great becomes the fruit, great the advantage of prajñā when it is set round with samādhi.'

In its primary sense sīla means 'behaviour' and in its derived sense 'good behaviour'. All behaviour, good or bad, is the expression of a mental attitude. Despite the formidable lists of precepts with which, in practice, Buddhist ethics has tended to become identified, sīla is in the last analysis defined in purely psychological terms as those actions which are associated with karmically wholesome mental states and dissociated from those which are karmically unwholesome. What constitutes a wholesome mental state differs from one yāna to another; or rather, there is a difference of emphasis. For the Hinayāna, good actions are those connected with the wholesome mental roots of non-greed (alobha), non-hate (adveśa), and non-delusion (amoha) — for the Mahāyāna and Vajrayāna, those inspired by love (maitrī) and compassion (karuṇā) for sentient beings. Bodily and verbal actions being the extensions of mental states, these states can be induced by the performance of the actions, whether good or bad, self-regarding or altruistic, which are their natural expression. In this fact lies the importance of sīla as a preparation for samādhi.

Samādhi or meditation (the translation is approximate only) comprises the exercises by means of which the practitioner attains mental concentration and the superconscious states, as well as these states themselves. It is the heart and centre of the Buddhist spiritual life. In the words of a modern authority, its significance is that 'It is the use of concentrated force to investigate Buddhist philosophic truth and transform it from abstract perception into a concrete inner realisation whereby liberation from sorrows and false views, embodiment of Nirvāna, and the functions of salvation are all attained.' Broadly speaking, in the Hinayāna the term samādhi generally refers to the practice of the meditation exercises, and in the Mahāyāna to the spiritual states attained by such practice. Thirty-eight or forty meditation exercises are enumerated, but in fact there are more. Among the most popular are the contemplation of the ten stages of decomposition of a corpse, by means of which craving (lobha) is destroyed, the cultivation of loving-kindness (maitrī) towards all sentient beings, which destroys hate (dveśa), and mindfulness of the bodily movements and the process of respiration, which leads to the destruction of delusion (moha). The Mahāyāna makes use of the same exercises but combines them with the

practice of sunyata. In the Vajrayana, meditation includes the repetition of the mantras of the Buddhas and Bodhisattvas and the visualization of their forms which, after being conjured forth from the voidness, worshipped, and meditated upon, are resolved back into it again. There are also various exercises which, by manipulating the gross energies of the physical body, aim at activating their subtle and transcendental counterparts. Whatever the type of exercise may be, the aim of it is to attain a state of purity and translucency of mind wherein the Truth can be as it were reflected.

In general *prajna* or wisdom is threefold, as based upon learning; (literally 'hearing'), upon independent thought and reflection, and upon meditation (*bhavana*, that which is [mentally] developed, or 'made to become'). Here the third kind of wisdom proper is to be understood. This may be described as a direct, non-conceptual apprehension of transcendental reality. For the Hinayana such apprehension arises when things and persons are viewed exclusively in terms of dharmas, or ultimate elements of existence; for the Mahayana, when the dharmas themselves are seen as sunyata. In either case the result is a permanent disruption of the web of delusion resulting in one instance in the attainment of Arahantship and in the other of Supreme Buddhahood. What, for want of a better word, we are compelled to term Buddhist philosophy is, in fact, essentially the conceptual formulation of the non-conceptual content of wisdom or Enlightenment. Correctly understood, the Sarvastivada, the Sautrantika, the Yogacara or Vijnanavada, and the Madhyamaka are not rival systems of thought, one of which must be true and the rest false, but expressions on the intellectual plane of successively more advanced degrees of spiritual insight. The technique is for a philosophy pertaining to a more advanced degree of insight to utilize the formulations of a less advanced degree in order to undermine its basic assumptions, thus impelling the practitioner to move from a more to a less limited experience of Reality.

10. Nirvana (p. 28-29)

Although the state of perfection attained by following the Path is said to be ineffable, it is referred to in the scriptures by a bewilderingly rich variety of names. The best known of these in the West is Nirvana, from the root *va*, meaning to blow, and the prefix *nir*, out or off. Its Pali equivalent *nibbana* is made up of the negative particle *ni* and *vana* meaning selfish desire or craving. Hence the traditional explanations of Nirvana as the 'blowing out' of the fires of greed, hatred, and delusion and as the state wherein the thirst for sensuous experience, for continued existence, and even for non-existence, is altogether absent. Notwithstanding these etymologies, however, the goal of Buddhism is far from being a purely negative state, a metaphysical and psychological zero wherein individuality disappears, as some of the older orientalists maintained that the Buddhists believed. What does not in reality exist cannot be said to cease to exist: all that is extinguished is the false assumption of an individual being distinct from and independent of the psychophysical processes of which it is composed. Positive descriptions of Nirvana are in fact of no less frequent occurrence in the scriptures than negative ones, though in both cases it must be borne in mind that these are not so much definitions in the logical sense as conceptual-cum-verbal signposts, pointing in the direction of a realization

which leaves them far behind. No necessary connection exists between the word 'orange' and the fruit of that name; but one who has been told that it is a golden nearly globose fruit belonging to the genus citrus may be able, with the help of this description, to identify it and experience its unique and indefinable flavour for himself. Psychologically, Nirvana is a state of absolute illumination, supreme bliss, infinite love and compassion, unshakeable serenity, and unrestricted spiritual freedom. Ontologically, it is for the Hinayana the eternal, unchanging, extra-mental spiritual entity wholly unconnected with the cosmic process, and for the Mahayana the Absolute Reality transcending all oppositions including that between itself and the samsara. As the supreme object of the spiritual consciousness, or *dharmakaya*, it is the embodiment of Great Wisdom and Great Compassion and embraces all possible virtues and perfections. It is the Infinite Light (Amitabha) which shines not outside sentient beings but within, and the Boundless Life (Amitayus) which has nothing to do with personal immortality.

Ineffable Nirvana (p. 90)

"There is, monks, the stage where there is neither earth nor water nor fire nor wind nor the stage of the infinity of space nor the stage of the infinity of consciousness nor the stage of nothingness nor the stage of neither consciousness nor non-consciousness; neither this world nor the other world nor sun and moon. There, monks, I say there is neither coming nor going, nor staying nor passing away nor arising. Without support or going on or basis is it. This indeed is the end of pain.

"There is, monks, an unborn, and unbecome, an unmade, an un-compounded; if, monks, there were not this unborn, unbecome, unmade, un-compounded, there would not here be an escape from the born, the become, the made, the compounded. But because there is an unborn, an unbecome, an unmade, an un-compounded, therefore there is an escape from the born, the become, the made, the compounded.

(Udana viii. 1 & 3. Thomas's translation)*

Even in the absence of other texts the second part of this quotation is sufficient evidence for the fact that though Nirvana is a conceptually negative state, in the sense that no attribute can be predicated of it, nevertheless inasmuch as it constitutes the very basis of the possibility of emancipation from phenomenal existence it may be described as spiritually positive, in the sense of being the definite goal of the religious life.

Onuitsprekelijk Nirvana (p. 90)

Er is, monniken, het stadium waar aarde noch water noch vuur noch wind is, noch het stadium van de oneindigheid van de ruimte, noch het stadium van de oneindigheid van bewustzijn, noch het stadium van het niets, noch het stadium van noch bewustzijn noch niet-bewustzijn ; noch deze wereld, noch de andere wereld, noch zon en maan. Daar, monniken, ik zeg dat er geen komen of gaan, noch blijven, noch voorbijgaan, noch opstaan. Zonder steun of voortgaan of basis is het. Dit is inderdaad het einde van pijn.

"Er is, monniken, een ongeborene en ongevormde, een ongemaakte, een niet-verbondene; als, monniken, er niet dit ongeborene, ongevormde, niet-samengestelde was, zou er hier geen ontsnapping zijn aan geboorte, worden, het samengestelde. Maar omdat er een ongeborene is, een ongeborene, een ongemaakte, een niet-samengestelde, daarom is er een ontsnapping aan de geboren, de geworden, de gemaakte, de samengestelde.

(Udana viii. 1 & 3. Thomas' vertaling)*

Zelfs bij afwezigheid van andere teksten is het tweede deel van dit citaat voldoende bewijs voor het feit dat, hoewel Nirvana een conceptueel negatieve toestand is, in die zin dat er geen eigenschap aan kan worden toegeschreven, niettemin aangezien het de basis vormt van de mogelijkheid van bevrijding van het fenomenale bestaan kan worden omschreven als spiritueel positief, in de zin van het definitieve doel van het religieuze leven.